

Pedagogisk årsplan for Emaljeverket

Godkjent av SU:

Lørenskog
kommune

Innholdsfortegnelse

Forord	3
1. Innledning – Lørenskogbarnehagene	4
1.1 Vårt verdigrunnlag	5
1.2 Presentasjon av Emaljeverket barnehage	6
2. Barnehagens innhold og oppgave	7
2.1 Omsorg	7
2.2 Lek - vennskap	7
2.3 Danning og læring	8
2.4 Barns medvirkning	9
2.5 Barnehagens digitale praksis	9
2.6 Barnehagens språkmiljø	10
2.7 Barnehagens psykososiale miljø	11
2.8 Forebygging av seksuelle overgrep	12
2.9 Bærekraftig utvikling	13
2.10 Kosthold	14
2.11 Trygg i Barnehagen	15
2.12 Trafikksikkerhet i Lørenskogbarnehagene	15
3. Barnehagen som pedagogisk virksomhet	16
4. Samarbeid	17
4.1 Samarbeid hjem og barnehage	17
4.2 Overganger	18
4.3 Tverrfaglig samarbeid i barnehagen	19
5. Arbeidsmåter, progresjon og fagområdene hånd i hånd	19
5.1 Progresjonsplan - fagområdene	20

Forord

Ifølge lov om barnehager skal alle barnehager utarbeide en årsplan. Årsplanen skal inneholde informasjon om hvordan barnehagen skal arbeide med omsorg, danning, lek og læring. Dette for å fremme barnas allsidige utvikling og for å ivareta samarbeid med barnas hjem.

Årsplanen skal også gi informasjon om hvordan barnehagelovens bestemmelser om innhold skal følges opp, dokumenteres og vurderes. Konkretisering av barnehagens arbeid for barns medvirkning må beskrives i årsplanen. Barnehagens årsplan fastsettes av barnehagens samarbeidsutvalg og skal følge kalenderåret.

En felles mal for årsplan for de kommunale barnehagene skal bidra til at det blir et likeverdig og enhetlig barnehagetilbud i alle Lørenskogbarnehager for alle barn og foreldre. Tidlig innsats, mestringsperspektivet og samarbeid og samhandling skal vektlegges i barnehagene i Lørenskog.

Årsplanen er utarbeidet på grunnlag av:

- Lov om barnehage.
- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.
- Kommuneplan for Lørenskog og Kvalitet i barnehage og skole – strategisk plan 2018-2026.
- Lørenskogs standarder for samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole.
- Barnehagens vedtekter.
- Lørenskog kommunes verdier.

Årsplanens funksjoner ifølge lov om barnehager:

- Det skal være et arbeidsverktøy for ansatte. Det er for å sikre at barnehagens personell styrer barnehagen i en bevisst og uttalt retning. Hver enkelt barnehage avgjør hvilke andre konkrete planer de ønsker å utarbeide for kortere eller lengre perioder.
- Gjennom årsplanen får foresatte et godt innblikk i barnehagens arbeid, og kan se en klar sammenheng mellom de konkrete aktivitetene og de overordnede målene. Dette gir foresatte en reell mulighet til å påvirke innholdet i barnehagen.
- Et grunnlag for barnehagemyndighetens tilsyn i barnehagen.
- Gir informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til eier, politikere, samarbeidspartnere og andre interesserte.

Barnehagen ses på som en del av utdanningsløpet der lek, språk og god relasjonskompetanse er spesielle faglige utviklingsområder.

1. Innledning – Lørenskogbarnehagene

Nasjonale- og kommunale planer påvirker barnehagens arbeid. Kommuneplanen er Lørenskog kommunes overordnede styringsdokument for oppvekst og utdanning og angir følgende mål for barnehage:

Mål:

- Barnehagene og skolene forebygger, stopper og følger opp utestenging, mobbing og uheldige samspillsmønstre.
- Det er riktig kapasitet og kvalitet i barnehage og skole.
- Tjenestetilbudet rettet mot barn, unge og familier er i tråd med føringer i barnevernreformen (oppvekstreformen)

Kvalitet i barnehage og skole – strategisk plan 2018-2026 handler om barnehagens pedagogiske virksomhet. Strategien omhandler fire hovedområder. Disse er basert på faglige vurderinger av dagens situasjon og vurderinger av hvilke trender og utviklingstrekk som vil prege samfunnsutviklingen for barnehage og skole i årene fremover - danning og læring, ledelse, inkludering og samarbeid.

Områdene blir konkretisert senere i planen.

1.1 Vårt verdigrunnlag

Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves i alle deler av barnehagens pedagogiske arbeid. Personalet har som rollemodeller et særlig ansvar for at barnehagens verdigrunnlag etterleves i praksis. Refleksjoner over egne verdier og handlinger inngår i personalets pedagogiske drøftinger.

Barnehagens verdigrunnlag bygger blant annet på:

- «Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi» (Lov om barnehager).
- «Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse.» (Rammeplan for barnehagen)
- «Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet» (Rammeplan for barnehagen)

Lørenskog kommunen har tre verdier som gjelder for alle ansatte i kommunen. Verdiene skal kjennetegne kommunen i vårt møte med innbyggere og brukere av kommunale tjenester.

VÅRE VERDIER OG HVA DET BETYR FOR OSS:

◆ **ÅPEN**
◆ **TROVERDIG**
◆ **ENGASJERT**

Åpen:

Vi møter innbyggerne og hverandre med åpenhet, tillit og toleranse.
Vi er romslige og gir plass for forskjellighet.

Troverdig:

Vi holder det vi lover
Vi behandler alle profesjonelt.
Vi gir presis og objektiv informasjon.

Engasjert:

Vi engasjerer oss faglig og personlig og streber etter å utgjøre en forskjell.
Vi er fleksible og forandringsvillige, og setter pris på nye ideer og initiativ.

1.2 Presentasjon av Emaljeverket barnehage

Emaljeverket barnehage er en 6 avdelings barnehage med tre store barn avdelinger og tre småbarn. Barnehagen var ferdig og startet opp i august 2024. Dette første året som vi er i drift så har vi fem avdelinger, med til sammen 75 barn og 20 ansatte

Avdelingene som rommer de største barna heter; Kobolt, Krom og Kobber. Her går de som er mellom 3-6, men i år har vi en søskengruppe på Krom der barna er mellom 2-3 år.

Avdelingene der de minste barna skal være heter Nikkel, Jern og Sink. Her går de barna som er mellom 1-3 år.

Vi har valgt avdelingsnavn som gjenspeiler litt av hva Emaljeverket var, et norsk industriforetak, grunnlagt i 1933 ved Grünerløkka i Oslo, men som fra 60- tallet var lokalisert på barnehagens tomt i Lørenskog.

I Emaljeverket så jobber vi med barns identitet, påvirkning til og medvirkning i eget liv. Dette kommer til syne gjennom at vi har fokus på barns autonomi, som betyr evnen, retten og plikten til å styre eget liv. Barn har også denne evnen, retten og plikten, som de trenger å øves opp til å bruke på en god måte, for å fremme deres egen utvikling og helse.

Det første året vi er i drift, så har vi bevisst et søkelys på å jobbe med grunnleggende verdier, både for barn, ansatte og foresatte. «Hvem er jeg i møte med deg» vil være ganske avgjørende for vårt pedagogiske arbeid, og metodene vi benytter oss av, har innhold fra trykthetssirkelen, emosjonsveiledning og relasjonskompetanseutvikling.

Vi kommer til å jobbe mye i mindre grupper, da vi tror at det å skape psykologisk trykthet i gruppene har avgjørende betydning for videre utvikling.

Emaljeverket barnehage er en sentrumsnær barnehage, med stort mangfold både i og rundt barnehagen. Dette gir oss en unik mulighet til å jobbe med sosialt bærekraftig samfunn som handler om et samfunn preget av tillit, trykthet, tilhørighet og tilgang til goder gjennom et godt nærmiljø. Barnehagen skal legge til rette for å fremme god samfunnsutvikling som setter menneskelige behov i sentrum. Gi sosial rettferdighet og like livsjanser for alle, slik at mennesker som bor i lokalsamfunnet kan være med på å medvirke og påvirke sitt nærmiljø gjennom å legge til rette for aktiv deltakelse og samarbeid.

2. Barnehagens innhold og oppgave

2.1 Omsorg

Alle barn blir sett og får hjelp og støtte til det de har behov for. Omsorg handler både om forholdet mellom barna og personalet og barnas omsorg for hverandre.

Personalets relasjoner til barna skal være preget av en omsorgsfull holdning. I barnehagehverdagen kommer omsorg til uttrykk gjennom de hverdagslige situasjonene. De ansatte skal være til stede både fysisk og mentalt, for og med barnet, både enkeltindividet og i gruppe. Det er sentralt å utvise omsorg når barna leker, ved påkledning, ved måltider og ved stell.

Tilhørighet er et grunnleggende behov for oss mennesker, og det å føle at man tilhører et sted, et fellesskap danner grunnlaget for omsorg for barna. Tilhørighet er å føle seg hjemme, å føle seg trygg og denne tryggheten gir også rom for utvikling. Vår oppgave er å gi barna en arena hvor de opplever et trygt og omsorgsfullt miljø.

I tillegg til å motta omsorg, så skal også barn lære seg å gi omsorg. De ansatte skal sørge for at barna får tid og mulighet til å utvikle emosjonell kompetanse gjennom aktiviteter og lek, og de skal være til stede for å veilede og hjelpe barn til å utvikle og forstå egne og andres emosjoner og å respondere på dette. Vi kan jobbe med mindre grupper og vi kan ha større grupper. Fokuset er å lære seg selv å kjenne i møte med andre, og å forstå og regulere egen atferd. Dette er en kontinuerlig prosess, og vi har mange gode lærings- og øvingsmuligheter for dette gjennom barnehagedagen

For at barn skal kunne utvikle gode sosiale og emosjonelle ferdigheter, så er det essensielt å legge til rette for både god ernæring, men også hvile. Vi har hvilestund for de eldste barna hver dag, og her handler det om å lytte til kroppens behov for avkobling, og dette må læres inn. De minste barna har en naturlig pause gjennom dagen i forbindelse med soving, men for de eldste, som har sluttet med det, så handler det om å klare å finne en balanse mellom aktivitet og hvile, og det er de ansattes ansvar å lære barn om hvordan de kan skjerme seg selv fra ulike inntrykk og å finne roen i egen kropp

2.2 Lek - vennskap

Barn deltar i variert lek der de utvikler kompetanse og danner gode relasjoner.

Leken skal ha en sentral plass i barnehagen og lekens egenverdi skal anerkjennes. Leken skal være en arena for læring og utvikling og barnehagen skal arbeide for å skape gode vilkår for lek og vennskap og barnas egen kultur. Det fysiske miljøet skal utformes på en slik måte at alle barn får mulighet til å delta i aktivt i lek og andre aktiviteter, og slik at leker og materiell er tilgjengelig for barna

Gjennom leken så øver barna opp sin sosiale kompetanse. Å være sosial kompetent betyr at man mestrer kunsten å omgås andre. Barn kan tidlig vise at de bryr seg om andre, løse konflikter og ta andres perspektiv.

Mestrer man de sosiale kodene, vil man være i bedre stand til å vise empati, hevde seg selv og å samarbeide med andre.

De ansatte skal veilede barn til å oppfatte hvilke rammer som er akseptable i samvær med andre. De ansatte er betydelige rollemodeller og legger til rette for at hvert enkelt barn skal utvikle god selvfølelse og oppleve positiv samhandling med andre. Dette gir det beste grunnlaget for å delta i vennsapsrelasjoner og i fellesskapet

Å utvikle og beholde vennskap er en ferdighet som må øves inn. Å tolerere andre, selv når man har ulik forståelse av verden er viktig for å skape perspektiver som tilfører kunnskap og kompetanse utenfor en selv. Å tåle motgang, også blant venner, er viktig for utvikling av egen identitet. «Hvem er jeg?».

Det er i barns lek de utvikler forståelse for verden, og så må vi ansatte tilføre leken noe mer, som fører til en videre forståelse. Vi skal tilrettelegge for en variert lek, både ute og inne, gjennom å skjerme leken, men også utfordre den. Dette gjør vi ved å observere barns lek, se hvilken retning den tar, sørge for at det ikke skapes utenforskap, ved at noen holdes utenfor, men å implementere nye elementer som gjør at leken trenger nye aktører. Vi må også våge å skjerme barns lek, ved at vi ikke ukritisk tar inn nye elementer inn i en eksisterende lek. Det er en balanse mellom å inkludere og å bevare.

2.3 Danning og læring

Danning bidrar til at barna forstår felles verdier og normer som er viktige for demokratisk fellesskap. Barnehagen skal støtte barna i å forholde seg prøvende og nysgjerrig til omverdenen og bidra til å legge grunnlag for modig, selvstendig og ansvarlig deltakelse i demokratiske fellesskap. Barnehagen skal tilrettelegge for meningsfulle opplevelser og støtte barnas identitetsutvikling og positiv selvforståelse. Barna opplever et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre.

Barn eier selv sin egen barndom, og gjennom medvirkning skal barnet selv få definere sin egen barndom. For de ansatte så innebærer det at vi må sette oss inn i hvordan barnet har det i dag, og at vi er bevisste på skillet mellom vår egen barndom, den gang da, og hvordan det er å være barn i dag. Barnehagen skal speile barnets eget uttrykk, og gjennom å være lydhør for det enkelte barn, også se barnet i gruppe sammen med andre barn.

Danning er en kontinuerlig prosess, som er i utvikling hele livet. Danning handler om å utvikle evnen til å tenke selv, søke kunnskap, reflektere over egne handlinger og væremåter. De ansatte skal ha tid til å filosofere med barna over alt som opptar dem.

Hos oss skal barna få muligheten til å foreta valg, og så lære av de valgene de velger. Vi er opptatt av barns autonomi, og dette skal vi jobbe aktivt med gjennom å gi barn tid rom og mulighet til å øve seg opp til å ta ansvar for seg selv.

Barns rett til identitet og til å være seg selv er et viktig område i FN barnekonvensjon. Barn har rett til et navn, og det å høre til i det landet de er født i, og retten til kultur, språk og religion. Identitet kan si noe om hvem jeg er, og for å finne svar på hvem man er i ulike situasjoner, så er man avhengig av å være i relasjoner med andre

Å forstå seg selv innenfra tar lang tid, og er en reise gjennom mange følelser og møter med andre mennesker. Vi skal sørge for at barna blir kjent med seg selv, gjennom å jobbe med identitet. Barn skal få erfaring med å se seg selv som eget individ og som en del av

en gruppe og her har vi søkelys på følelser og selvregulering. Vi skal ha rausket for ulikheter og gjennom observasjoner så vil vi justere vår pedagogiske tilnærming

Metoder vi jobber etter:

- Identitetsprosjekt på høsten – «hvem er jeg i møte med deg?»
- Bli kjent med barnet på barnets premisser
- Legger til rette for lekemiljøer og aktiviteter ut fra barns interesser
- Barnemøter, hvor barn kan få uttale seg om egen hverdag, ut fra egne tanker og med egne ord
- Bli kjent med foresatte til barnet og høre på deres synspunkter rundt eget barn
- Gruppesammensetninger som fremmer et godt læringsmiljø
- Små grupper i gruppa
- Organiserer dagen til det beste for barna

2.4 Barns medvirkning

Barnehagen ivaretar barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna får gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet.

Alle mennesker har rett og plikt til å mene noe om eget liv, og det er en evne de må beherske, og denne evnen er vi med på å hjelpe barn med å bygge opp gjennom aktivt å medvirke. Å medvirke er ikke det samme som å bestemme. Barn kan ikke få ansvaret for å bestemme hvordan det skal styre eget liv, men at vi i barnehagen skal veilede, hjelpe og lære de til å bli i stand til å gjøre det på sikt.

Barn skal gradvis å få oppgaver og ansvar gjennom bevisste voksne som hjelper barn å ta bevisste valg. Vi skal jobbe etter Dion Sommer sin teori om at barn er «human being» fremfor «human becoming» Det betyr at vi må møte de der de er, og ikke der vi skulle ønske de var.

Når barn skal medvirke til egen hverdag i barnehagen, må vi ikke glemme at barn er subjekter med sine egne bestemte måter å fortolke verden på. Dette innebærer at når barnas egne perspektiver og oppfatninger kommer frem, så vil dette se ganske annerledes ut enn hva vi voksne hadde tenkt oss. Blikket for hverdagslivet i barnehagen, ser altså veldig mye annerledes ut, fra barnets side, enn fra oss voksne. I barnehagen gir dette oss en unik mulighet til å tilpasse barnehagens metoder og innhold bedre til den enkelte eller barnegruppen. Dette er samtidig også en utfordring, fordi det handler om å ikke forsterke vår voksenmakt gjennom å definere det inn til å passe de voksnes verden. Dokumentasjon av barns tanker, ord og handlinger blir for oss et verdifullt verktøy når vi skal aktivt jobbe med barns medvirkning i barnehagen

2.5 Barnehagens digitale praksis.

Barnehagenes digitale praksis bidrar til barnas lek, kreativitet og læring. Ved bruk av digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet støtter dette opp om barnas læringsprosesser. Det oppfyller også rammeplanens føringer for et rikt og allsidig læringsmiljø for alle barn. Ved bruk av digitale verktøy er personalet aktive sammen med barna. Barnehagen utøver digital dømmekraft og bidrar til at barna utvikler en begynnende etisk forståelse knyttet til digitale medier.

Som digitale verktøy i barnehagen bruker vi nettbrett, touchscreen og smarttelefoner. Dette er utstyr barn bruker sammen med voksne for å inspirere og utvide leken, samtidig som det støtter opp under barnas læringsprosesser.

Vi skal lære barn kritisk refleksjon rundt kilder som de får tilgang til på nettet, og de ansatte er etiske bevisste på å utøve god digital dømmekraft. Digitale medier er en del av barns hverdag og barnehagen har et ansvar for å sikre barns utvikling av den etiske forståelsen knyttet til digitale medier.

Digitale verktøy kan være et godt supplement i barns kreative utfoldelse og læringsprosesser, og vi bruker digitale verktøy i vårt retningsbestemte språkarbeid, gjennom plattformer som Polyino og Salaby. Vi jobber også med programmering og logisk tenkning og her deltar barn aktivt gjennom bilder og lyd for å skape sanseopplevelser, de lager filmer der de kan aktivt produsere tekst og innhold, de kan lage ulike oppgaver som lotto eller bingo og vi bruker nettbrettet som oppslagsverk og diskusjoner og refleksjoner om kildekritikk

2.6 Barnehagens språkmiljø

Barnehagen er bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barns utvikling. Gjennom dialog og samspill støttes barna i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og skape mening. Barnehagen anerkjenner og verdsetter barnas ulike kommunikasjonsuttrykk og språk, herunder tegnspråk.

Vi skal ha et språkkompetent personale som er bevisst på hvordan de samtaler med barna og legger til rette for språklige aktiviteter med språkstøtte ved behov.

Vi har mange læringsarenaer i barnehagen og vi har mange muligheter for gjentaking under disse arenaene. Under måltidet, i garderoben, under lek og i andre hverdagslige aktiviteter har vi unike muligheter til å skape gode samtaler.

For å støtte et godt og rikt språkmiljø har de ansatte fokus på å:

- Beskrive barnets handlinger og følelser når det skjer
- Beskrive egne handlinger og følelser mens det skjer
- Beskrive det som skjer og sette forskjellige ord på ting, slik at barn lærer synonymer
- Sørge for å ha frem- og tilbake utvekslinger med barnet for å skape samtaler
- Stiller åpne spørsmål for å få barnet til å fortelle mer
- Setter ord på egne handlinger underveis for å beskrive det en gjør
- Leser høyt og forteller fortellinger muntlig
- Bruker rim, regler, sang og musikk
- Jobber på digitale flater som Polyino og Salaby
- Hjelp barnet til å knytte til seg nye ord på det barnet allerede kjenner for å utvide begreper og språk

2.7 Barnehagens psykososiale miljø

Barnas fysiske og psykiske helse fremmes i barnehagen. Barnehagen bidrar til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp.

Barnas selvfølelse støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov. I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen legger aktivt til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap.

Et godt grunnlag for et godt psykososialt miljø er at barna opplever tilhørighet, omsorg, trygghet og nærhet. Et godt miljø vises gjennom at barna gleder seg til å komme i barnehagen og tydelig uttrykker glede av å være her

I barnehagen skal vi arbeide aktivt for å legge til rette for gode relasjoner og gode møter mellom barn- barn og barn- ansatte. Barna skal ha en opplevelse av tilhørighet, de skal ha lyst til å komme i barnehagen og de skal føle glede over å være her.

For å få til dette må de ansatte være tett på barna for å kunne skape et samhold med felles erfaringer og opplevelser.

Vi skal:

- Forebygge, stoppe og følge opp utestenging, mobbing, diskriminering og uheldige samspillsmønstre
- Vi bruker smågrupper for å legge til rette for lek og vennskap i barnehagen
- De ansatte er sensitive for barns uttrykk og gjennom å være nære, så vil de oppdage barn som strever
- De ansatte er opptatt av vennskap mellom barn og legger til rette for at barn skal kunne få erfare og tilegne seg gode venner, gjennom å skape gode lekemiljøer der barn får øve opp relasjoner gjennom sosialt fellesskap

Sosial kompetanse brukes som en ressurs for et godt psykososialt miljø, da sosial kompetanse handler om å lykkes i å omgås andre. Barn reagerer hver dag på en rekke sosiale krav og de bruker ulike handlingsmønstre for å mestre ulike situasjoner. Mislykkes barn i møte med slike sosiale krav, kan det føre til avvisning og tap av status og kan gi grunnlag for dårlig psykososialt miljø i barnehagen, gjennom for eksempel ekskludering av enkelt barn.

Hvordan skape godt psykososialt miljø:

- En aktiv og tydelig voksenrolle er nødvendig for å skape personlige, varme og inkluderende miljøer.
- Bevisst ledelse av barnegruppen krever tydelige voksne og gode ledere
- De ansatte har en sterk oppdragelsesbevissthet og er tydelig på hva som forventes av barn og andre voksne for å skape et godt miljø
- Hverdagslivet og det sosiale samspillet i barnehagen bevisstgjøres gjennom systematisk veiledning og refleksjon over egen praksis
- De ansatte er klar over betydningen av vennskap og kompleksiteten i barns samspill med hverandre, og setter tydelige og forståelige grenser, samt kommuniserer godt med foreldrene, og som tar ansvar og arbeider aktivt for å skape et miljø preget av vennskap og sosial trygghet for alle barna

Styrende dokument Compilo ID 11911 Mal for barnehagens egen plan for psykososialt arbeid

2.8 Forebygging av seksuelle overgrep

Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å observere og motta informasjon om barnas omsorg- og livssituasjon. Lørenskog kommune har utarbeidet en rutine som skal bidra til å forebygge seksuelle overgrep gjennom å skape trygge, sterke barn. Barnehagene jobber systematisk over tid for å bidra til at barn og unge får trygge og gode oppvekstforhold. Barn lærer om seksualitet, kropp og følelser og dette gir større mulighet for å kunne si ifra hvis de opplever krenkelser som for eksempel seksuelle overgrep. Barna lærer hva som er naturlig, hva som er rett og galt i forhold til egen og andres kropp, for å sette grenser for seg selv.

Vi bruker styrende dokument Compilo ID 12249 Rutine for å forebygge seksuelle overgrep og krenkelser

Barnehagen skal jobbe systematisk over tid for å bidra til at barn blir kjent med og trygg på egen kropp, følelser og seksualitet. Barn trenger kunnskap for å kunne være trygge på at de kan si ifra dersom de opplever krenkelser som for eksempel seksuelle overgrep. For å kunne sette grenser for seg selv, så må barn lære hva som er naturlig, hva som er rett og galt i forhold til egen og andres kropp.

For at de ansatte systematisk skal kunne jobbe med forebygging av vold og overgrep og samtidig møte barn og foreldre på en god måte i forhold til dette temaet, så trenger de kunnskap og kompetanse.

Forskning viser at barn som utsettes for vold og overgrep kan utvikle store traumer og skape uheldige og negative vansker på flere områder og vil i stor grad ødelegge barnets psykiske og fysiske helse.

Gjennom FN barnekonvensjonen, som er en del av norsk grunnlov er vi forpliktet til å beskytte barn og unge mot vold og overgrep. Dette er også regulert i lov om barnehager ved at ansatte har en varslingsplikt dersom man mistenker at barn blir utsatt for vold og overgrep.

I barnehagen jobber vi med ulike temaer som omhandler å bli kjent med egen kropp, navnsatte kroppsdelene og deres funksjoner. Sette grenser for egen kropp ved å kunne si ifra og stoppe når andre sier ifra, og vi snakker om gode og vonde hemmeligheter. Metodene vi bruker handler om å lese bøker som utgangspunkt for samtaler. Vi kan ha spontane og organiserte samtaler, med større eller mindre grupper. Vi kan ha drama, sang, bilder og tegning på aktuelle temaer om kroppen min, følelser, relasjoner og lignende.

Barn skal oppleve et trygt og godt miljø i barnehagen og vi har rom med innsyn slik at ansatte ikke er alene med barn i lukkede rom. Vi har åpne dører og samarbeider tett med naboavdelingen, og vi har kompetanseutvikling på agendaen, der vi jobber med sensitive voksne, hvordan vi kan samtale med barn og går gjennom våre rutiner for hvordan vi forebygger seksuelle overgrep og krenkelser i barnehagen.

2.9 Bærekraftig utvikling

Gjennom miljøarbeidet skal barna lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på jorden. Alle kommunale barnehager er Grønt Flagg-sertifisert. Formålet med sertifiseringen er å styrke bærekraftig utvikling gjennom miljøarbeidet.

Vårt mål er å gi barn kjennskap og kunnskap om jorden vi lever på – vi har kun en planet, og den må vi ta vare på. Vi er alle sammen ansvarlig for å sikre at våre etterkommere kan nyte like godt av de ressursene som vi i dag gjør.

Vi må skape forståelse blant barna og foreldrene for det økosystemet vi har og den balansen i naturen som vi må ta vare på. Sjøppl og annet avfall må håndteres på en slik måte at de ikke forurenses luft, jord og vann og forgifter naturen og dyrene i den. Dette gjør vi gjennom å konsumere mindre søppel, og dermed senke forbruket vårt. Å lage nok mat, og å spise den opp, forsyne seg med akkurat det en trenger, lære om mengde og behov. Når vi lager maten selv, så har vi også større kontroll på mengder og behov, samt at maten man er med på å lage, gir mye kunnskap om hvordan man kan tilberede den på ulike måter. Lage ny mat på restene av gårdsdagens måltid, er et praktisk eksempel vi kan lære barna i barnehagen

Leker, møbler og klær kan gjenbrukes eller repareres og annet forbruksmaterieell kan reduseres gjennom å være bevisst på hvordan vi bruker det. Vi kan og låne utstyr av hverandre og vi kan arve klær eller annet utstyr som andre ikke lenger kan nyttiggjøre seg

Fokus på udefinierbare leker og materialer som kan gjenbrukes er viktig å lære barn og uteområdet vårt skal gjenspeile en filosofi om bærekraftige materialer og det vil derfor være mer fokus på planter og trematerialer i det fysiske rom.

Naturopplevelser bidrar til å skape tilhørighet til naturen, og vi jobber aktivt for at barn skal lære seg å ta vare på miljøet vårt, nærmiljøet, men og det globale miljøet

Barnehagen har sosial bærekraft som satsningsområde og i dette så ligger det å skape trygghet, tillit og tilhørighet i nærmiljøet, og en opplevelse av å være en aktiv del av fellesskapet.

For oss handler bærekraft om den sosiale, den økonomiske, den økologiske og den politiske bærekraften og barnehagens drift og innhold skal gjenspeile det.

2.10 Kosthold

Barnehagene i Lørenskog følger kostholdsradene som Folkehelseinstituttet anbefaler. Lørenskog kommune har en kostholdsplan. Målet er at barnehagene bidrar til variert, sunt og bærekraftig kosthold.

For å kunne utvikle en gunstig utvikling hos barn, så har mat og matvaner en stor betydning. Barn som tidlig lærer om mat som fremmer god helse, vil kunne ta bedre valg for egen helse når de er voksne. Matvaner læres tidlig, og barn som får være med på å lage mat, får kunnskap om ulike råstoffer og kjennskap til mat som fremmer god helse, vil ha kompetanse til å foreta gode valg i fremtiden.

I Lørenskog så har vi en kostholdsplan som har som prinsipp å sørge for et sunt og bærekraftig kosthold for barn som går i barnehage. Mat er mer enn måltid, det er også en arena der barn blir kjent med egne behov, utvikle gode vaner knyttet til hygiene og et variert kosthold, måltidsglede, deltagelse, samtaler og fellesskapsfølelse hos barna

Hos oss så skal måltidene være et sosialt fellesskap, der alle barna skal oppleve tilhørighet rundt bordet. Vi skal ha god tid under måltidene og setter av minst en halv time til hvert måltid. De ansatte deltar aktivt og er samlet rundt bordet sammen med barna. Barnehagen serverer ett måltid; lunsj. Her lager vi maten fra bunnen av, og vi veksler mellom varmmat, som supper, gryteretter, gratenger ol. Til brødmåltid baker vi brødet selv. Vi tar hensyn til allergier som er dokumentert av lege, og lager da tilsvarende likeverdig alternativt mattilbud. Vi har fokus på råvarer som grønnsaker, fisk, bønner, belgvekster, fullkorn, egg og meieri.

Hos oss lager vi mat sammen med barna og de som ønsker det, får delta. Vi kaller det første hånds erfaring i møte med å øve seg på å organisere, noe som har god nytteverdi i barnas liv senere når de skal handle på egenhånd. Vi vil vise barn hvordan prosessen fungerer fra start til slutt. Det har stor betydning for barns kognitive utvikling. Her kan barn delta og finne ut av hva som trengs av organisering, planlegging og arbeidshukommelse (alle de kognitive aspektene i hvordan vi utnytter vår mentale kapasitet), før vi kan begynne å spise mat. Det betyr å øve seg opp på å organisere et måltid, hva trenger vi for å få det til? Planlegge måltidet. Hvor mange skal spise og hvor mye mengder mat går det? Arbeidshukommelse, hvor mange var vi i går, hvor mye ble spist på hvert bord osv.?

Vi ønsker å ha mest mulig ren, ubearbeidet mat i barnehagen, og vi bestreber oss med å lage all maten fra bunnen av, da vi tror at et godt kosthold fremmer god næring, som igjen gir økt energi til å kunne orke å være i aktivitet, samt at gode vaner bygges tidlig og vi vil være med på å påvirke barns liv positivt, så tidlig som mulig.

Barnehagen serverer kun lunsj, men legger til rette for frokost og ettermiddagsmat. Da er det er foresatte som selv medbringer den maten barnet trenger utover lunsjmåltidet. Barnehagen serverer grønnsaker og/eller frukt til alle måltider, samt drikke til maten. Vi

braker vann som tørstedrikk i barnehagen og foresatte sørger for å ta med drikkeflasker til barna, som de kan ha tilgjengelig i våre drikkeflaskebeholdere.

2.11 Trygg i Barnehagen

Trygg i barnehagen er en kvalitetssatsing for kommunale barnehager, i tråd med målsettinger i Strategisk plan 2018 – 2026 (Kvalitet i barnehage og skole). I barnehagen skal barn oppleve stimulerende miljø som oppmuntrer til lek, læring og mestring. I Lørenskog kommune er det et mål at alle barnehagene skal være høykvalitetsbarnehager.

Gjennom arbeidet med Trygg i barnehagen blir de ansatte observert ved hjelp av CLASS (Classroom Assessment' Scoring System), et observasjonsverktøy som er utviklet for å måle samspillskvaliteten mellom ansatte og barn. Samspill med varme og stimulerende barnehageansatte gir god barnehagekvalitet, og legger grunnlag for barns senere utvikling og livsmestring. Trygg i barnehagen handler om økt kompetanse hos ansatte om hvilken betydning gode relasjoner mellom ansatte og barn har for barnas utvikling og læring.

Trygg i barnehagen er en kvalitetssatsing som gjør de ansatte mer sensitive, flinkere til å ta barnas perspektiv, til å regulere atferd på gode måter og bedre på å støtte barnas språkutvikling, læring og utvikling. Hovedformål er å sikre høykvalitetsbarnehager og et likeverdig tilbud av høy kvalitet til alle barn.

For å kunne bli en høykvalitetsbarnehage så må vi jobbe med at barnehagens innhold skal være allsidig, variert og tilpasset enkeltbarnet og barnegruppen. Vi må styrke de ansattes kunnskap og handlingskompetanse, og har tre hovedområder som vi skal jobbe med for å bidra til å styrke barns allsidige utvikling. De tre områdene tar for seg sosioemosjonell støtte og veiledning, organisering og ledelse, samt læringsstøtte.

Barnehagen er helt ny, med ansatte som ikke har jobbet sammen før, så vi må bruke tid på å bygge kompetanse i teamet. Kunnskap om de tre områdene er viktig for å kunne utvikle høy kvalitet på tjenestene våre, og vi vil starte arbeidet med sosioemosjonell støtte og veiledning det første barnehageåret. Her vil vi dette første året ha fokus på positivt klima og emosjonsveiledning.

Vi har ansatt hos oss som er sertifisert som CLASS observatør og andre med lang erfaring med å bruke CLASS og TIK (tuning in to kids) som verktøy for relasjonskvalitet og vil jobbe aktivt med dette i personalgruppen.

2.12 Trafikksikkerhet i Lørenskogbarnehagene

Barn har rett på en trygg og god oppvekst, der trafikksikkerhet inngår. Trafikksikkerhet er de voksnes ansvar, og vi er rollemodeller for den oppvoksende generasjon. Barn er trafikanter hver dag, enten som passasjer, fotgjenger og etter hvert syklist. I rammeplanen står det «Gjennom arbeid med nærmiljø og samfunn skal barnehagen bidra til at barna utforsker ulike landskap, blir kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet og lærer å orientere seg og ferdes trygt.» Det betyr at trafikksikkerhet blir en tydeligere del av barnehagehverdagen.

Når vi går på tur med barnehagen er det ekstra viktig å bruke refleksvest, da synes alle bedre i trafikken.

- Vi lærer barn å gå samlet, vi ser oss for når vi går over vei.
- Vi har fokus på hvordan vi ferdes trygt i trafikken
- Snakker om bruk av bilbelte og bilstol, og hvorfor dette er viktig
- Personalet har full oversikt over alle barna til enhver tid på tur.
- Avdelingen varsler om hvor de går på tur – skriver dette inn i turskjema. Det er vurdering om hvor mange personale en må ha med på tur.
- Vi bruker refleksvester når vi går på tur
- Vi følger veileder for Trafikksikker kommune

3. Barnehagen som pedagogisk virksomhet

Barnehagen er en pedagogisk virksomhet som planlegges og vurderes. Barn og foreldre har rett til medvirkning på disse prosessene. Målet med barnehagen som pedagogisk virksomhet er å gi barna et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen. For å oppnå dette skal barnehagen være en lærende organisasjon, og det pedagogiske arbeidet skal være begrunnet i barnehageloven og rammeplanen. Barnehagen skal tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger, også når noen barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder.

Pedagogisk dokumentasjon er vårt verktøy for å synliggjøre de prosessene barna er involvert i.

Vi bruker dokumentasjon sammen med barna for å samtale om hva vi har gjort. Vi bruker det også sammen med foreldre og personalgruppen. Det blir brukt sammen med refleksjon for å forstå og lære å kjenne barna bedre, samt for å komme nærmere læringsprosessene.

Det er den voksnes ansvar at barna har det bra i barnehagen, både psykisk og fysisk. Personalet må hele tiden jobbe ut fra hva som er til barnets beste og er da avhengig av å ha kompetanse og vilje til å holde seg oppdatert i samfunnets utvikling.

Samfunnet er hele tiden i endring, forskning gjør at metoder endres, konsekvenser avdekkes. Det er personalets ansvar å holde seg oppdatert på pedagogiske utvikling og implementerer dette i barnehagens planer.

I tillegg til fokus på kompetanse er det nødvendig å se betydningen av motivasjon og verdier. Personalet bør ha eierfølelse til planer og ha et ønske om å nå samme mål, og dette får vi ved å gi alle muligheten til å bidra. Det er når disse tre elementene kompetanse, motivasjon og verdier virker sammen at god implementeringskvalitet kan skapes. Vi må omsette teorien til praksis, ved å gjenkjenne, forsterke og forplikte gode handlingsmønstre. Vi skal aktivt bruke avdelingsmøter, personalmøter, ledermøter og plandager til å skape en felles plattform og til å planlegge veien videre. Alle har et

ansvar for å bidra. Vi bruker den didaktiske planmodellen som tydeliggjør mål, ansvar, hvordan, hva, hvorfor og evaluering.

Alle barn blir kartlagt gjennom ASQ en gang i løpet av tiden de går i barnehagen.

Gjennom samspill, dialog, lek og utforsking bidrar barnehagen til at barna utvikler kritisk tenkning, etisk vurderingsevne, evne til å yte motstand og handlingskompetanse, slik at de kan bidra til endringer.

Hvordan barna, foreldrene og personalet deltar i vurderingsarbeidet skjer på ulike måter og på ulike arenaer. Foreldrene blir involvert gjennom foreldremøter, UDIR undersøkelse og SU. Barna får uttrykke seg gjennom systematiske barnesamtaler og resultater av CLASS observasjoner. Og de ansatte uttrykker seg gjennom medarbeidersamtaler og undersøkelser, samt systematiske refleksjoner på egen profesjon. Vi setter av tid til å systematisere vurderingsarbeid da dette bidrar til at flere barn blir sett. Dette forutsetter kollektivt samarbeid, og tillit til personalet, barn og foreldre.

Vi arbeider med å gi alle barn støtte i deres utvikling. Barn som trenger ekstra støtte, får dette gjennom å ha en voksen i nærheten av seg slik at barnet kan mestre oppgaver på en god måte.

4. Samarbeid

4.1 Samarbeid hjem og barnehage

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling, jf. barnehageloven § 1. Betegnelsene «hjemmet» og «foreldrene» omfatter også andre foresatte.

Foreldresamarbeidet skjer på individnivå, på gruppenivå og gjennom foreldreråd og samarbeidsutvalg. Samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen har alltid barnets beste som mål.

Foreldrerådet fremmer foreldrenes fellesinteresser. Samarbeidet mellom barnehagen og foreldregruppen bidrar til et godt barnehagemiljø.

Samarbeidsutvalget er et rådgivende, kontaktskapende og samordnet organ.

Det grunnleggende for samarbeid mellom foreldre og barnehagen er gjensidig, og gjennom en felles forståelse og forventning kan vi sikre at vi har et godt samarbeid med felles mål, som er å gi barna i barnehagen et godt pedagogisk tilbud.

Slik gjør vi:

- Har dialog med foreldre ved henting og levering for å utveksle nødvendig informasjon for å kunne ivareta barnet på en god måte
- Bruker Vigilo som kommunikasjonsplattform og informasjonsverktøy

- Bruker Vigilo til å gi foreldrene innblikk i hverdagen til sitt barn gjennom å dokumentere aktiviteter
- Gjennomfører minst to formelle foreldresamtaler hvert år for å sikre god dialog om barnet
- Deltar på UDIR sin årlige brukerundersøkelse for å kartlegge foreldrene sine opplevelser av barnehagens evne til å ivareta barnets trivsel og utvikling.
- Foreldremøter hvert år, der foreldrene blir invitert til å delta

Et godt foreldresamarbeid er viktig for barns trygghet og utvikling må ses tett sammen med foreldrenes trygghet og tillit til barnehagen. Barnehagen skal alltid møte foreldrene med respekt og toleranse, og vi skal skape et godt samarbeid med god kommunikasjon, respekt og tillit. Barnet skal være i fokus og barnehagen skal først og fremst sette barnet først, men på en måte som også anerkjenner foreldrenes behov og støtte i deres foreldreskap.

Foreldrerådet og samarbeid

For å sikre et godt samarbeid mellom foreldre og barnehagen, så har barnehagen et foreldreråd, som består av alle foreldrene i barnehagen. Foreldrerådet og barnehagen skal jobbe mot å fremme felles interesser samt bidra til at samarbeidet mellom barnehagen og foreldregruppen skaper et godt barnehagemiljø.

Barnehagen har i tillegg til foreldrerådet et samarbeidsutvalg. Her er det foreldrene som velger en representant hver fra små og store barn, totalt to. De ansatte representeres med tilsvarende antall. Disse velges for ett år om gangen, hhv på foreldremøte og personalmøte. Videre så er det en politiker og styrer som er med i SU. Styrer kaller inn til møter og skriver og distribuerer referat ut til alle parter.

Slik gjør vi:

- Vi gjennomfører SU i henhold til fastsatt plan eller behov
- SU gjennomgår resultatene av UDIR sin foreldreundersøkelse og foretar vurdering om det må utarbeides en handlingsplan
- SU diskuterer barnehagens årsplan og kommer med innspill
- SU er bindeleddet mellom foresatte og barnehage og skal hjelpe til med å fremme sosial utjevning for og med barn, gjennom ulike felles arrangementer i løpet av året
- Personalet skal til enhver tid opptre på en slik måte at foreldre føler seg velkommen og respektert. Personalet skal være profesjonelle og ta imot informasjon/tilbakemeldinger på en profesjonell måte

4.2 Overganger

I barnas liv er det mange overganger. Lørenskog kommune har egne rutiner for tilvenning til barnehagen – *Lørenskog modellen en foreldreaktiv tilvenning*. Det er også rutiner for overgang mellom avdelinger, overgang mellom barnehager og overgang til skole/SFO. Disse rutineene ivaretar samarbeidet mellom barnehagen, barn og de foresatte for en trygg og god overgang.

Barnehagen har laget seg rutiner for tilvenninger og overganger.

Overganger er både stort og inngripende i barns liv, og dette tar vi i barnehagen på alvor. Vi ser at enkelte barn strever mer med overganger enn andre barn, og vi skal i tillegg til Lørenskogmodellen også legge til rette for det enkelte barnet, og dets behov.

Så fort vi har oversikt over de barna som skal starte i barnehagen, så sender vi en epost til foresatte, der vi inviterer til besøksdager. Vi har gjerne en fast dag i uken, fra rundt påsketider til sommerferien, der barn og foreldre kan komme og leke litt med oss, være sammen med oss, bli kjent med oss, slik at vi tidlig etablerer trygghet og tilknytning til barnehagen.

Vi har også et foreldremøte med nye foreldre, der tema er tilvenning. Når barna starter i barnehagen, så har vi en foreldreaktiv tilvenning gjennom Lørenskogmodellen.

Overganger internt og eksternt i barnehagen

Når vi vet hvilke barn som internt skal opp på stor avdeling, så vil vi starte arbeidet med å «tune» oss inn på de barna, ut fra hvilken avdeling de skal på, og ut fra hvilke ansatte som vi vet skal være på den avdelingen. De ansatte vil ha et stort fokus på å oppsøke disse barna, og deres foreldre, på utelekeplassen når det er mulig, eller at de kommer innom avdelingene og treffer barna og deres foreldre. Vi lager formelle besøksdager, der barna får komme på besøk til de nye avdelingene og foreldrene tilbys foreldresamtaler med ny pedagogisk leder i forkant av overgangen

Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt SFO.

Barnehagen har en egen førskolegruppe, der man gjennom året har forberedt barna på skolestart. Vi bruker og Lørenskog kommunes plan for overgang, og det er lagt opp til foreldresamtaler med fokus på overgang til skole og her er det utarbeidet egne skjemaer. Vi bruker begreper som er knyttet til det å begynne på skolen og vi avslutter barnehagetiden med en egen avskjed, en forestilling som barna lager og regisserer selv.

4.3 Tverrfaglig samarbeid i barnehagen

Barne- og ungdomsfaglige møter

Barnehagen tilbyr tverrfaglig bistand til barn og familier. Representanter fra helsestasjonen, pedagogisk psykologisk kontor (PPK), barnevernet og barnehagen representerer det tverrfaglige samarbeidssystemet, har månedlige møte i barnehagen etter fast møteplan. Det tverrfaglige samarbeidet skal ivareta barn som ikke trives, eller hvis det er bekymringer knyttet til utvikling hos barnet. Initiativ til å ta opp saker kan tas av foreldrene selv eller av barnehagepersonalet.

Møteplan for barne- og ungdomsfaglig møte:

Styrende dokument Compilo: ID: 5713 Barne- og ungdomsfaglige møter

5. Arbeidsmåter, progresjon og fagområdene hånd i hånd

Progresjonsplanene beskriver hvordan barnehagen jobber med de syv fagområdene i rammeplanen. Barnehagen ser fagområdene i sammenheng og legger til rette for

arbeidsmåter som bidrar til å skape engasjement, interesse og motivasjon og gir muligheter for å få tilført nye erfaringer og opplevelser. Valg av arbeidsmåter gir muligheter for å gjøre barnehagens innhold spennende og variert.

Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna utvikler seg, lærer og opplever fremgang. Barnehagen legger til rette for at barn i alle aldersgruppene får varierte leke- aktivitets- og læringsmuligheter.

Vi har delt inn avdelingene etter 0-3 år og 3-6 år.

Vi har tre små avdelinger, Nikkel, Jern og Sink, som har 12 barn og 4 ansatte hver

Vi har tre store avdelinger; Kobolt, Krom og Kobber, som skal ha 24 barn og 4 ansatte hver, men som dette året består av hhv 12, 15 og 12 barn.

Det året barnet fyller 3 år, bytter de formelt avdeling fra små til store. Det skjer i august, når barnehagen tar inn nye barn, etter at skolestarterne (de eldste barna) har sluttet for å starte på skolen. Vi starter tilvenning på de barna som skal bytte avdeling, på våren, slik at vi har hatt god mulighet for å skape tilhørighet og trygghet til ny avdeling og nye voksne.

Vi organiserer lekemiljøet på de ulike avdelingene etter barns behov og forutsetninger, og tilpasser lærings- og lekemiljøet etter barna. Det vil derfor være ulike møbler, innhold og aktiviteter på de ulike avdelingene.

Vi jobber aktivt med smågrupper og deler ofte barna inn i mindre grupper. For storebarna så deles de oftest inn i 12 og 12 med to ansatte på hver gruppe, og for de minste så kan man dele de inn i 6 barn og to ansatte eller 3 barn og en ansatt, for å skape enda mer trygghet i gruppa. Hovedprinsippet er at vi tar utgangspunkt i barnets behov.

5.1 Progresjonsplan - fagområdene

Fagområdene gjenspeiler områder som har interesse og egenverdi for barn i barnehagen, og som bidrar til å fremme trivsel, allsidig utvikling og helse. Vi ser fagområdene i sammenheng og alle fagområdene er en gjennomgående del av barnehagens innhold. Vi tar utgangspunkt i barnas engasjement og bidrag slik at arbeidet med fagområdene oppleves som meningsfull, læringsrik og morsom del av barnas hverdag.

[Lenke til den enkelte barnehages progresjonsplan](#)